

Eser Üzerindeki Mali Hakların Devri

13/12/2021

ESER ÜZERİNDEKİ MALİ HAKLARIN DEVRİ

*Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ("FSEK") uyarınca eser; sahibinin özelliklerini taşıyan ve bilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar ya da sinema eserleri olarak sayılan her türlü düşünce ve sanat ürünüdür. **Bu halde fikri bir ürünün eser olarak korunabilmesi için hem objektif unsur olan sayılan eser türlerinden birine dâhil olma, hem de subjektif unsur olan sahibinin özelliklerini taşıma şartlarının gerçekleşmiş olması gerekir.***

Fikrî bir ürün, ancak üçüncü kişilerin duyularına hitap edecek niteliğe büründüğü takdirde eser niteliğini kazanabilir. Başka bir deyişle düşünceler değil, bunların üçüncü kişilere yansıdığı biçim eser olarak koruma altındadır.[1]

Eseri meydana getiren kişi, eser sahibidir. Eser sahibinin hakları mali ve manevi olarak ikiye ayrılmaktadır. Söz konusu haklar mutlak nitelikte olup, sahibine tek başına kullanma ve herkese karşı ileri sürebilme yetkisi sağlar.

Mali ve manevi haklar karışmadan ve birbirine bağlanmadan yan yana korunmakla birlikte gerçekte eser üzerindeki bu haklar birbirinden kolayca ayrılamayan, eser sahipliğinden kaynaklanan bir tek mutlak hakkın (telif hakkının) sağladığı çeşitli yetkililerdir.

Eser sahibinin eser üzerindeki mali ve manevi hakları eser olduğu anda kendiliğinden, kamuya sunma veyahut tescile gerek kalmaksızın doğar. Henüz alenileşmemiş bir eser üzerinde bu haklardan faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Eser, hak sahibinin izni ile kamuya sunulunca alenileşmiş olacaktır.

Eser üzerindeki manevi haklar da mali haklar da FSEK'te **sınırlı sayıda sayılmış olup** sayılan haklar dışında başka bir manevi ya da maddi hak yaratılamaz. Bu kapsamda eser sahibine tanınan mali haklar;

- İşleme hakkı,
- Çoğaltma hakkı,
- Yayma hakkı,
- Temsil hakkı,
- İşaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı

şeklinde ifade edilmiştir.

Bununla birlikte FSEK'in mali ve manevi hakları düzenleyen hükümlerinden farklı bir bölümde düzenseler de pay ve takip hakkı, cayma hakkı ve vazgeçme hakkı da eser sahibine tanınan haklardandır.[2]

Eser üzerindeki manevi haklar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Bu sebeptendir ki manevi haklar eser sahibi tarafından sınırlandırılmaz ve manevi haklardan feragat edilemez.

Eser üzerindeki mali haklar ise miras yoluyla intikal eder, devir, rehin, haciz ve hapis gibi işlemlere konu olabilir. **Eser sahibi veya mirasçısı eser üzerinde sahip oldukları mali hakları süreli ya da süresiz, karşılıklı ya da karşılıksız olarak başkalarına devredebilir.**[3]

Mali hakların devrini konu alan sözleşmelerin **yazılı** olması geçerlilik şartıdır. Bunun yanında **hangi mali hakkın/hakların devredildiği sözleşmede açıkça belirtilmelidir**. Aksi halde yapılan işlemler hükümsüz olacaktır.

*FSEK 48/3 uyarınca henüz vücuda getirilmemiş yahut tamamlanmamış eserler üzerindeki mali haklar veya kullanma ruhsatları üzerinde tasarruf (devir) işlemi yapılması batıl sayılmıştır. Bununla birlikte, **ileride vücut bulacak, tamamlanacak bir eser üzerindeki mali hakların devrine ilişkin taahhütte bulunulmasına bir engel yoktur.***

Aksi yönde kararları bulunmakla birlikte Yargıtay'ın son dönemdeki içtihatları; taahhüt süresi içerisinde eser sahibi tarafından meydana getirilen eserlerle ilgili mali haklar veya kullanma ruhsatlarının, doğrudan ve herhangi bir tasarrufa gerek kalmaksızın kendiliğinden taahhüt alana intikal etmeyeceği yönündedir. Bu kapsamda **eser meydana getirilmeden önce yapılan taahhüt işlemleri geçerli kabul edilmekte fakat devrin gerçekleşebilmesi için eserin tamamlanmasının ardından ayrıca yazılı bir tasarruf işlemine ihtiyaç duyulmaktadır. Devir işlemi, eser sahibi ve mirasçılar tarafından gerçekleştirilebileceği gibi eser sahibinin mali hakları devrettiği kişi tarafından da gerçekleştirilebilir.** FSEK kapsamında mali haklar her ne kadar manevi haklardan ayrı olarak korunsun da mali haklar üzerinde yapılan tasarruflar manevi hakları zedeleyebilecek kabiliyete sahiptir. **Bu sebeptir ki yalnızca mali haklar üzerinde tasarruf yetkisine sahip bir kişi bu mali hakları devretmek isterse devrin gerçekleşebilmesi için eser sahibi veya mirasçılarının, mali hakkını iktisap eden kişi tarafından 3. Şahıslara devrine yazılı onay vermesi zorunludur.[4]**

[1] Yargıtay HGK., E. 2017/137, K. 2020/806

[2] Yargıtay HGK., E. 2017/137, K. 2020/806

[3] Yargıtay 11. HD., E. 2004/11266, K. 2005/10524

[4] E. Ahsen Koç, Türk Hukukunda Fikir ve Sanat Eseri Sahibinin Mali Hakları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Master Tezi, s. 78-79.